

chen bodem door isters hebben be-
Wie weet, wat de
dsche souvereini-
Wie, in hoeverre
door die van den
e was gebonden?
tijd, en bedenken,
i van den achter-
der in zoo verbijs-
katastrofes... De
inje is te kostbaar
rede, maar vooral
in die rampzalige
is 1940 meeleefde
t hoe schier alle
defaitisme lagen,
o. De Reformatie
ien.

Wettelijke Over-
1940, waarin de
lt op de „rechts-
tenkomsten welke
lertekend waren,
duitsche bezetting
nt tegenover onze
„wettelijke“ blijft

en de N.S.B., die
onnen de machts-
lijk te schakelen”.
l: „Studenten op-
e jeugdbeweging”
atief — het woord
e met stille trom”;
wen van de pers
Gods wil nòdit te
striemend artikel:
e hij Mengelberg
schland een glas
he vrienden, toen
nd vernam.

deze artikelen, die
en stuk voor stuk

Dr H. Colijn, „Op
wijdde de hoofd-
Reformatie en aan-
volgende woorden:
al-socialisten) de
ij weten, dat wij
n, Macht en be-
Tenslotte zal de
ze behouden. En
noten oogst. Kom,
t Kanaal en over
en Japan, ja kom
ing Uw snoeimes
ilk; het is wel be-
vor U alleen, om

Reformatie en haar

ficiër, een bruint,
verrader in bur-
ntimidatie-metho-
maanden al gron-
rekantoor van de
verd geroutineerd
gebracht. Er was
in of te verhelten.
de archieven en
gegendeld, cor-
lag genomen. Op
it onmogelijk was
n genomen en te
er proces, zonder
daar maanden in

is dit met een uit-
in welken vorm
nem niet met rust.
zettingstijd heeft
n huis werd door
g genomen, zijn
er ook zijn schrij-
neiden hem ont-

et te onderzoeken
dividuen aan dit
al zal ook dat aan
geven.

Van der Vaart
an het gevangen

houden af en heeft er blijkbaar invloed op gehad.
In een polemie die Ds Knoop van Rotterdam-
Delfshaven met dezen mensch had, na de gevan-
genneming van Prof. Schilder blijkt, dat Van der
Vaart Smit wist op welke wijze de gevangenschap
kon worden afgebroken en worden verlengd. Zijn
eigen vrienden, schreef hij in het N.S.B.-blad
„Kerk en Volk”, hebben het in hun macht de ge-
vangenisdeuren te openen. Als ze maar zeggen
willen dat Prof. Schilder het mis gehad heeft, doen
zij dat niet, dan gaat de gevangenisdeur extra op
slot...

Deze polemie, waarin Ds Knoop in onderschei-
ding van bijna de geheele overige christelijke pers,
vrij en onverveerd het recht verdedigde, kostte hem
een zeer lange en smartelijke gevangenschap in het
beruchte concentratiekamp van Dachau. Ook daar-
over zullen onze lezers te zijner tijd meer ver-
nemen.

Waarom wij dit alles hier thans memoreeren?
Het schijnt noodzakelijk dat enkele dingen even
worden vastgelegd.

Er is in ons land goed werk gedaan door de ver-
zetsbeweging. Er zijn vele en dure offers geleverd
en gegeven. Wij spreken graag over de verdien-
sten der illegaliteit en zij worden in het algemeen
ook ten volle erkend. Soms tot in het overdrevene
toe. Er verschijnen gedrukte bladen en blaadjes,
die na September 1944 — men lette vooral op dit
tijdstip, illegaal als paddestoelen uit den grond ver-
rezen zijn. Ik ken in Zeeland een dagblad, dat zijn
verschijning alleen te danken had aan het feit, dat
het toen de Geallieerde legers al lang geland waren
in Frankrijk en op weg waren naar Nederland, een
soort radiobERICHTDIENST had georganiseerd en
dagelijks uitgaaf. Nu is het een dagblad in optima
forma. Zulke dingen kunnen er momenteel gebeu-
ren. We zullen er niets van zeggen. Het leven her-
stelt zich zelf wel weer en heel wat amateurswerk
zal straks in de smeltkroes der vrije concurrentie
vernietigd worden.

Wij wilden alleen maar zeggen: verzetswerk in
het jaar 1940 betekende iets anders dan in 1944.

Wij verwijzen naar het citaat, dat we aan den
kop van dit artikel plaatsten.

Als een ban lag het defaitisme na de Meidagen

Veendamsch beroep op WALAEUS

In het synodocratisch gebonden orgaan van
Veendam-Wildervank („Ons Kerkblad”) schrijft
Ds N. Postema iets ter verdediging zijner „syno-
de”. Ook zijn betoog gaat weer om de zaak heen.
De vraag is immers niet, of niet een of ander
argument is aan te voeren vóór het standpunt van de
heeren Ridderbos-Grosheide-synode. De vraag is
alleen „of wie het er niet mee eens is, daarom in
Gods Naam uit het ambt te stooten of er uit te
weren is”. M.a.w., of de theologische meening der
heeren Ridderbos e.d. werkelijk en duidelijk een
ondubbelzinnig Godswoord is. Want de kerk mag
alleen binden aan Gods Woord; anders wordt ze
valsche kerk volgens de belijdenis. Dat hun mee-
ning Gods Woord is, schijnen ze zelf te betwijfel-
len. Waarom zouden ze anders den moed missen,
prof. Greijdanus en mij, en anderen uit te werpen
als ketters? Wij weerspreken immers hun stelling?

Al is dus het betoog van Ds Postema niet ter
zake, we willen toch — op verzoek — er wel iets
over zeggen. Ds Postema citeert Walaeus, die
(Synopsis, XLIV, 29) volgens Ds Postema dit
zegt:

„Wij eischen met de Schrift vooraf in alle
doopelingen geloof en bekeering, althans volgens
het oordeel der liefde, en dat zoowel bij de kin-
deren, die bondelingen zijn... als bij de vol-
wassenen.”

In werkelijkheid schreef Walaeus iets anders. En
wel dit:

De uitwerking van den doop wordt
door ons dus niet vastgekoppeld aan dat be-
paalde oogenblik, waarop het lichaam met het
uiterlijke water wordt besprengd, maar in alle
doopelingen verlangen wij met de Schrift, te
voren geloof en bekeering, tenminste naar het

1940 over de nederlandse pers en toen de duit-
sche pantserwagens en de terreurbommenwerpers
over west-europa raasden naar de fransche kust,
wanhoopte geheel het continent.

In dien tijd publiek, als vóór Mei 1940 over het
RECHT te spreken en te schrijven, de christelijke
beginselen tegen de heidensche nazi-theorieën te
blijven stellen en verdedigen, was een daad van
grooten zedelijken moed maar ook van zeer groote
noodzaak voor ons eigen volk.

De Reformatie heeft dit gedaan zonder eenige
reserve, als een daad van eenvoudige trouw en
roeping.

En de hoofdredacteur wist welke risico's hij liep.
De Reformatie stond al lang voor Mei 1940 in
Duitschland op de zwarte lijst.

Wij vergeten zoo gauw en sommige dingen
mogen niet vergeten worden, niet om personen,
maar om de beginselen.

Wat de hoofdredacteur van ons blad gedaan
heeft en waarvoor hij geleden heeft was geen kwes-
tie van persoonlijke verdiensten, maar vrucht van
een beginsel, van een levens- en wereldbeschou-
wing.

Zeker heeft de Reformatie, gezien haar nationa-
len arbeid in, misschien wel het bangst tijdsge-
wricht onzer landshistorie, sterke rechten om thans
weer te verschijnen. Het persbesluit geeft het blad
dan ook die rechten ten volle. Maar meer dan om
deze verdienste, zien wij de noodzaak van een her-
verschijnen van dit blad hierin, dat de beginselen
en de levens- en wereldbeschouwing, welke dit
blad geleid hebben in den tijd, toen schier ieder
zweeg, vrijmoedig te spreken, thans méér dan ooit
verdedigd en gepropageerd moeten worden in ons
volksleven, dat, na het duitsch vandalisme, dat vijf
jaar onbepert gewoed heeft, materieel, maar niet
minder ook geestelijk een ruïne geworden is.

R. v. R.

1) Dit artikel wordt in zekeren zin „illegaal” ge-
schreven, d.w.z. onze hoofdredacteur heeft er geen letter
van gezien en weet evenmin, dat het in dit blad wordt
geplaatst. Men beschouwe deze vrijbuiters als een der
naweeën van den bezettingstijd, waarin we allemaal —
onze hoofdredacteur zelf niet uitgezonderd, zoo'n beetje
gevrjbuterd hebben!

oordeel der liefde; en zulks zoowel in de het
verbond opgenomen kinderen, in welke naar ons
beweren uit kracht van den goddelijken zegen
en van het evangelische verbond het zaad en de
Geest van geloof en bekeering te stellen is, als
ook in de volwassenen, in wie de belijdenis van
actueel geloof en bekeering noodzakelijk is.
Voorts, evenals zaad, dat in de aarde geworpen
is, niet altijd in 't zelfde oogenblik zijn wasdom
heeft, maar eerst wanneer van boven regen of
warmte erop neerkomt, zoo heeft noch het
Woord, noch het sacramentsteeken altijd op 't
eerste moment zijn effect, doch eerst op dien tijd,
als de zegening van den H. Geest er bij komt.

Ds Postema heeft dus nagelaten, te vermelden,
dat Walaeus het heeft over de uitwerking van den
doop. Hij heeft eveneens verzuimd, erbij te zeggen,
dat volgens Walaeus voor werkelijke wederge-
boorte de zegening van den H. Geest erbij moet
komen. Hij heeft ook nagelaten, te vermelden, dat
Walaeus, slechts één bladzij verder (XLIV, 31),
opmerkt, dat de kracht van den doop gelegen is
allereerst in het verzegelen der BELOOFDE ge-
nade, d.w.z. van de belofte van genade; en dit wel,
waar hij zelf nadrukkelijk onderscheidt, van zulk
een genade, die is aangebracht of nog moet worden
aangebracht; gelijk hij dan ook op een andere
plaats (Opera, I, 493) met instemming Calvijn aan-
haalt, die met „de meeste” andere theologen zegt
(Inst. IV, 16, 20), dat de kinderen gedoopt worden
tot toekomstig geloof en bekeering, welke in hen
nog niet zijn geformeerd, al is het zaad daarvan in
hen verborgen.

Ook heeft Ds Postema niet vermeld, dat vlak
daarop (Synopsis XLIV, 31) Walaeus rondweg
verklaart, wat de heeren van de synodale wijsheid
telkens van zich afschuiven willen:

„Omdat evenwel die belofte niet absoluut,
doch met de voorwaarde van geloof en
bekeering verbonden, is volgt daaruit, dat die
genade slechts wordt verzegeld aan hen die ge-
looven en zich bekeeren, en mitsdien ook de tee-
kenen niet onwaardiglijk gebruiken, 1 Cor.
11: 29.”

Wij voor ons zijn het in de preciese formulering
niet met Walaeus eens. Maar dat hij door 't syno-
dale Praeadvies terecht zou zijn aangehaald, en
„geïnterpreteerd”, dat betwisten wij; hetgeen wij
nader hopen aan te toonen, wanneer wij de ver-
bluffende fouten aan gaan wijzen, die het bekende
synodale Praeadvies kenmerken in het door Dr A.
D. R. Polman geschreven historische gedeelte van
dit slordige document.

Hoe weinig Walaeus eraan denkt, een beschou-
wing als de synodale over te nemen, kan reeds hij
zich indenken, die bedenkt, wat Ds Postema óók al
weer verzuimt te zeggen, dat n.l. Walaeus zelf
(Opera, t.a.p.) eraan herinnert, dat het in de kin-
deren aanwezige zaad door den één een „habitus”,
d.w.z. een aanwezige eigenschap, door den ander
een „inclinatio”, d.w.z. een geneigdheid genoemd
wordt. Het „hebben van den Geest” beteekent bij
de oude theologen trouwens meermalen nog iets
anders dan het werkelijk door den Geest bewerkt
zijn; het duidt veelal niet meer aan, dan het belofte-
recht hebben op den Geest, die immers in de ver-
bondsbefofte is toegezegd; evenals van de kinderen
in denzelfden zin gezegd wordt: Ze hebben de
zaligheid(!). En dan zijn er nog theologen, die bij
het „hebben van den Geest”, zelfs als zij Hem zien
werken in de kinderen, nog maar denken aan de
z.g. voorbereidende genade, waarover weer een
aparte verhandeling zou te schrijven zijn, doch die
in elk geval iets anders is dan de wederbarende
genade.

Ook over die kwestie van het geloof als „habi-
tus” is veel te doen, b.v. in den tijd tusschen Wa-
laeus en Durandus (XXXI, 15), waaraan we
thans voorbijgaan.

Wat Ds Postema verder opmerkt aan mijn adres
is al ettelijke malen voor hij als nummer zóoveel het
anderen naschreef, door mij weersproken. Mijn
papieren zijn nog niet in mijn bezit; is dat het geval,
dan hoop ik er wel iets van door te geven. Hoe
weinig Ds Postema's beweringen om 't lijf hebben,
kan b.v. daaruit blijken, dat hij meent, tegen mijn
huidige optreden contra de binding (met effect van
uitwerping etc.) aan een synodale formule inzake
het „houden voor wedergeboren” te kunnen aan-
voeren, dat ik toch vroeger wel heb geopponeerd
tegen het „vervagen” van het verbond Gods tot
een aanbod van genade, een aanbod, dat ook komt
tot Turken, heidenen, Joden. Vindt Ds Postema
dat zoo vreemd! Dan kent hij ons niet, ofschoon hij
toch over ons schrijft. Want niet alleen ik, doch
ook alle vrijgemaakte of bezwaarde gereformeerde
belijders schreven of schrijven, ook deels in offi-
ciele stukken, dat zij de degradatie tot een bloot
aanbod van de hand wijzen. De schenking van een
recht met bevel tot geloof en bekeering is heel wat
anders dan een aanbod. Als Ds Postema werkelijk
zelf de Synopsis leest, voor hij zijn kerkbode
schrijft, en niet maar Dr Polman naschrijft, dan
kan hij gemakkelijk in de buurt blijven, om te zien
hoe b.v. Polyander in diezelfde Synopsis (XXII,
6) de aanbidding onderscheidt van andere momen-
ten in Gods werk.

K. S.

„De kerk moet...”

Maar welke „kerk”?

Men zegt zoo vaak: „de kerk” moet één blijven;
wij moeten blijven bij „de kerk”; en zoo voort.

Groen van Prinsterer schreef 23 Juli 1864 aan
het adres van Ds J. H. Gunning Jr een brochure:
„Natuurlijk of ongerijmd?” Op blz. 27 heet het:

„Ook de Hervormde Kerk moet vrij zijn.
Voorzeker; maar welke kerk? De historische, of
de reglementaire?”

In Nov. 1863 bragt ik de vraag in de Tweede
Kamer.

„Het Gouvernement wil de Kerk vrijmaken.
Maar welke Kerk? De Kerk in haar nieuwerwet-
schen synodalen kerkvorm? Of de Kerk op ge-
schiedenis en belijdenis gegrond?”

De vraag van Groen klemt nog.

Wie voor de „kerk, op geschiedenis en belijdenis
gegrond” strijdt — zooals de van zondige beslu-
ten naar art. 31 K.O. zich vrijmakende kerken en
geloovigen hebben gedaan, die strijdt voor het be-
houd van „de Gereformeerde Kerken”. De anderen
hebben haar verraden. En alzo gedenuatureerd.

K. S.

Het tempo, o wee, het tempo . . .

De redevoeringen, en ook wel sommige geschriften, der huidige synodocratie bereiken soms haar propagandistisch-theatraal hoogtepunt, als ze komen tot de verzuchting: o, die vrijgemaakten, o die bezwaarden, o die Schilder, — wat hebben ze een *ijsselijk vlug tempo* aangenomen in de zaak van hun vrijmaking. Binnen enkele maanden was de zaak beslist. Neen, dan die goeie Hendrik de Cock! Die heeft er veel en veel langer over gedaan, eer hij er toe kwam te breken met de Ned. Herv. Kerk. Die heeft er bijna een paar jaar over gedaan. Maar die Schilder, o foel. Leek hij maar wat meer op onzen Hendrik de Cock!

Intusschen behoort ook deze verzuchting tot de nonsens, waarmee de synodocraten, zichzelf en het volk bedwelmen. Want het tempo, dat is niet bepaald door Schilder, doch **DOOR HEN ZELF**. En door niemand anders.

Wat Schilder betreft, u kent zijn visitekaartje? Het is geschreven door den zeer humanen Dr K. Dijk, den kerken gepraesenteerd door het modereamen zijner „synode“, gedrukt bij de N.V. U. M. J. H. Kok te Kampen. Er staat op: „deze afgezette predikant en ontslagen hoogleraar“. Het kaartje is gepraesenteerd aan alle kerkeraden in toelichting nummer 206 en 206veel.

Derhalve: „deze afgezette predikant.“

Welnu, vraag nu eens aan al die synodocratische orateurs en scribenten, hoe lang het geduurd heeft eer de Ned. Herv. Kerk „in generaal-synodaal verband“ zoo'n visitekaartje liet drukken voor Hendrik de Cock? U behoeft dan niet eens meer te vragen, hoe lang het geduurd heeft, eer een visitekaartje: „deze ontslagen hoogleraar“ gedrukt werd voor dien ander, dien men in de zeventiende eeuw uit het hoogleeraarsambt ontsloeg, en die dus niet Hepp of Van Schelven heette, hoogleraren, die zich openlijk verzetten tegen synodebesluiten van 1936 inzake de N.S.B. en de C.D.U., doch met wie de synodocratische leiders geen procesje-van-'n-paar-maand begonnen zijn, omdat 't aan de leden van de V.U. niet gevallen was. Vraag dus alleen maar naar het tempo, inzake Hendrik de Cock, bepaald door de Ned. Herv. Kerk.

Het antwoord zal luiden:

De Cock kreeg jaren lang — van 1833—1835 — kans zich te verweren.

Maar de huidige synodocraten gaven daartoe geen kans. Hier ligt, meneer Schilder, onze beschuldiging. Verweer wordt niet afgewacht. Een antwoord, dat we nog altijd van u hebben moeten, nemen we niet eens in ontvangst. Hier ligt onze beschuldiging. En meteen vijf vragen. Wilt u maar antwoorden? Ja of neen? Antwoordt u niet, dan zullen we uit de door ons geconstateerde (!) zonde (we stellen ons dadelijk aan, alsof ze meteen voor God bewezen is) de consequentie trekken. M.a.w. dan wordt u toch geschorst. Antwoordt u wel, maar dan op uw manier, die we natuurlijk al lang kennen, want we kennen u zelf, dan wordt ge ook geschorst. Met heilbiede en broedergroet, de „Synode“. P.S. Antwoord binnen 14 dagen, niet vergeten, — anders, zie boven. Als boven.

Maar nu De Cock!

Met handhaving van al onze bezwaren tegen wat de Herv. Kerk in de jaren 1833/4 bestaan heeft tegen Hendrik de Cock moet het ons toch van 't hart dat de Ned. Herv. Kerk van de vorige eeuw tegen De Cock zich inzake het tempo fatsoenlijk gedragen heeft, en de „synode“ der Geref. Kerken tegen den derden opvolger van De Cock's zoon, d.w.z. tegen Prof. Dr K. Schilder, zóó grof-onfatsoenlijk, dat de Herv. Kerk er een *prachtig* figuur bij maakt.

Hier de bewijzen:

a) 4 Nov. 1833 aanklacht tegen De Cock.

b) 20 Dec. 1833 De Cock geschorst — maar dan heusch niet door de *Algemeene Synode*. Die deed toen zulke gekke dingen niet. Zelfs die niet.

c) Vervolgens protest van den *kerkeraad* van De Cock. Die had toen nog wat te vertellen. Die is zelfs er bij geweest, meer dan eens, als de heeren aan 't schorsen toe waren. In 1944 evenwel negeert men bij de gereformeerden de kerkeraden absoluut. Ondanks hun kerkenorde, die zulke schandelijke arrogantie uitdrukkelijk verbiedt, hetgeen reeds door eenige behoorlijke rechters publiek is uitgesproken.

d) Eveneens kwam er toen protest van De Cock zelf. Die had immers nog niet direct met de algemeene synode te doen. Maar in 1944 worden twee hoogleraren zoo naar *direct* door de *generale*

„synode“ geschorst! Waar zullen hun kerkeraden, waar zullen zij zelf, dan nog protesteeren? Het machtsapparaat van Dr H. H. Kuyper c.s. staat dadelijk klaar om den *kerkelijken weg* absoluut te verloochenen.

e) Daarna onderscheiden brieven van kerkeraad en De Cock aan het *provinciaal kerkbestuur* en aan den koning. Maar in 1944 krijgt geen enkele geschorste de kans, de *provinciale synode* in het geding te betrekken. De hiërarchie noemt een poging daartoe zelfs *revoluitie!*

f) Vervolgens: toezegging van het *provinciaal kerkbestuur*, dat 't de zaak De Cock zal onderzoeken. Verschijning van De Cock voor 'n *commissie* uit 't *provinciaal bestuur*. Maar wie krijgt in 1944 daartoe de kans? Niemand.

g) 1 April 1834 uitspraak van het *Provinciaal Bestuur*. Het is dus officieel in de zaak bezig. In 1944 — geen schijn of schaduw van zoo iets.

h) Daarna: protest van De Cock. En brief naar den koning.

i) Hierna: 29 Mei 1834 *afzetting* voor het *provinciaal kerkbestuur*.

j) Dus: *schorsing* op 20 Dec. 1833 en *afzetting* eerst op 29 Mei 1834. Vrij lange afstand tusschen de beide datums. Willen de huidige synodocraten hun menschen eens vertellen, hoe kort de afstand tusschen *schorsing* en *afzetting* was in de karikatuur-procedure-Schilder? Ze zullen alleen maar kunnen blozen, vooral als er Hervormden in de buurt zijn.

k) Maar met die *afzetting* is 't voor De Cock nog niet afgelopen. Want De Cock is afgezet door de *provinciale instantie*; hij heeft dus de kans, te gaan naar de *algemeene synode*. In 1944 evenwel heeft geen mensch die kans: de *generale synode*, manus-van-alles, pakt 't heele geval zelf aan, en doet alles *alleen!*

l) Zoo kan de *kerkeraad* van De Cock (die er nog altijd is, en er bij betrokken is) zich wenden tot de *Provinciale Staten* en naar het *provinciaal kerkbestuur*. 't Gebeurt ook. 't Geeft niets. Daarna gaat de *kerkeraad* naar de *algemeene synode*. Het was dus *appelzaak!* Wie kreeg daar de kans toe in 1944? Niemand: men stuurt vanwege de „generale synode“ een bidbriefje aan de kerkeraden waarin deze worden vermaand — de pen van Dr K. Dijk is weer bij de hand — den Heere te bidden (!) om bekroning van de *schorsing* van Schilder met zijn goddelijken zegen (!), en waarin tevens zoo langs den neus weg verteld wordt, dat de bezwaarden ALLEEN naar de volgende *generale synode* zich hebben te wenden! De *kerkelijke weg* alweer *opgebroken!* En de kerkeraden loopen in de fuik.

m) Hierna, op 16 Juli 1834 inzake De Cock uitspraak der *Generale Synode*. Conclusie: het *provinciaal kerkbestuur* krijgt deels een openlijke afstraffing; de **AFZETTING WORDT ONGEDAAN GEMAAKT**, al blijft de *schorsing* gehandhaafd; en De Cock krijgt nog een half jaar tijd. (Vgl. brief van 18 Aug. 1834).

n) Hierna nog eens correspondentie met het *Provinciaal Kerkbestuur*.

o) En dan BINNEN dat half jaar *afzetting* van De Cock. DIE WAS DUS NOG NIET EENS DEFINITIEF AFGEZET. En toch *afzetting!*

Conclusie: laat die redenaars en schrijvers zich wegschamen.

De Cock brak VOOR zijn definitieve afzetting. Schilder NIET.

De Cock heeft zijn tempo verhaast; Schilder niet. De Cock kreeg volop kans den *kerkelijken weg* te volgen. Schilder niet.

Met liet De Cock tijd van 4 Nov. 1833 tot 16 Januari 1835. In het geval-Schilder heeft het groepje, dat de (ver)leiding voor zich nam, de heele affaire bedisseld in een paar maand. *Revisie* (!) inbegrepen!

Het synodocratisch mes snijdt altijd aan twee kanten. Eerst jaagt men in ZIJN EIGEN TEMPO de zaak erdoor. Dan DANKT men den Heere voor 't tempo.

En als dan Schilder, die juist om dat tempo de heeren aan hun jas trok, HUN tempo noodgedwongen aanvaardt, en zijn conclusies trekt, dan zuchten zij: o wee, dat tempo, dat tempo . . .

Het nageslacht zal zijn verachting niet weerhouden. De synodalen zelf zijn er vandaag nog te verblind voor. Ze zijn vergeten, wat boven het Asser gerechtsgebouw staat, hoewel ze dat gebouw toch vaak gepasseerd zijn. Daar staat boven:

Sine instituta nulla libertas.

Dat wil, vrij vertaald, zeggen: o gij synodale dominees, vandaag kunt ge u wel ontdoen van al die conscientiekreten tegen zooveel schandelijks,

maar ge bedenkt niet, dat een kerk, die het recht schendt tegenover een man, die u niet aanstond, of ten faveure van leiders, die u wel aanstonden, straks ook u zelf zal beknotten in het recht, dat Christus aan Zijn kerken gaf.

Wat tempo?

Het uwe!

De Hervormde Kerk van 1834 was in dezen tienmaal beter dan gij. Geen wonder: corruptie optimi pessima. K. S.

BRIEVEN aan een jongeren tijdgenoot

Nr. 13.

Amice,

Je herinnert je zeker nog wel de opzienbarende onthulling, die destijds tegen Pinkster het land kwam in extase zetten: *Nieuw Nederland loopt van stapel!*

Het opgewekte geluid kwam destijds van den kant der Buchman-lieden. Onderscheiden predikanten — ook enkele van het instituut „De Gereformeerde Kerken in Nederland“ — deden mee (ze zijn stuk voor stuk thans fel-„synodaal“), en liepen zich het vuur uit de sloffen om de jongelui te vermanen, dat ze een „stillen tijd“ moesten houden voor 't naar binnen kijken; want dan kwam de Geest vanzelf wel naar buiten (ze vergaten, dat daar van binnen ook het Beest zit), en om hun te garanderen, dat een heel Nieuw Nederland van stapel liep. Het zou in house-parties zich laten kennen en verzamelen; het zou zich vereenigen in een super-kerkelijke symbiose, die dan, zonder eenige schriftuurlijke documentatie, louter en alleen vanwege dat „inwendig licht“, in „stillen tijd“ ontstoken, een geestelijke of Geestelijke symbiose, m.a.w. een gemeenschap (koinoonia) zou heeten. Alle kranten waren er vol van; en menig hotel niet minder.

Maar daar kwam de oorlog in 't zicht. Het van stapel geloopte Nieuw Nederland was bij de te-waterlating pardoos zóóver vooruitgeschoten, dat het nergens meer te bekennen viel. Als ik zoo de rijen overzie dergenen, die in gevangenschap, in concentratiekamp of anderszins hun reëel van stapel loopen voor Historisch Nederland met lijden of dood moesten bekoopen, dan vind ik er tientallen van mijn „hoog-kerkelijk“ gescholden vrienden onder. En niet één bekenden buchmanniaan.

Daarentegen zag ik destijds wel meer dan één prominente buchmanniaan onder de vooraanstaande nationaal-socialisten. En uit hún hoek kwam ook het typische geluid van „Nieuw Nederland“, dat van stapel zou loopen.

„Nieuw Nederland“ — zoo heette ook één van die vele tijdschriften, waaraan en waarin de heeren zich te buiten gingen. „Maandblad voor Economie, Staatskunde en Cultuur“. Redactie: Dr R. van Genechten en E. J. Roskam. Heb je al eens het handschrift van mijnheer Roskam gezien? Dan sta je ervan te kijken, hoe die heer, nog wel onder de keur der nazi's — „de besten van het volk!“ — allerlei geleerde verhandelingen op zijn naam heeft kunnen zien stellen en een tijdschrift als het onderhavige kunnen dienen als redacteur. Enfin, — in nummer 2 van den 4den jaargang schreef de vroegere antirevolutionaire doopsgezinde predikant Ds G. Hofstede een artikel over „Coalitio Christiana Rediviva?“ (Herleefde christelijke coalitie?). Hij hief de bekende leuze aan: Wij willen een nieuwe orde bouwen; gerechtigheid en liefde (!) zullen de grondslagen der samenleving zijn; de verschillende volksdeelen zullen corporatief samenwerken; een nationale eenheid op socialistischen grondslag is gebiedende eisch!

Wat er van Ds Hofstede geworden is nadat hij dit schreef, weet ik niet. Hij heeft eens, toen hij nog antirevolutionair was, en een tikje favoriet was in de partij vanwege zijn doopsgezind-en-toch-Kuyperiaan-zijn, zijn Blokzijlschen preekstoel gebruikt om zijn hoorders qua kerkmenschen flink ervan langs te geven vanwege hun godsdienstige nivelleering; de tekst was toen: „wie zal mij water te drinken geven uit Bethlehems bornput?“ (2 Sam. 23: 15); en de (motto)preek stuurde aan op het thema, dat alleen *Bethlehems* levend water heil brengen kan. Ik denk, dat Ds Hofstede zijn preekje van toen aan het van stapel loopende „Nieuw Nederland“ van meneer Van Genechten niet kwijt kon, en ook niet meer wilde.

Maar het vreemde lijkt me, dat, nu de groote

schoonma
(weet je i
je oor er l
loofde, de
daan?) pr
ten beluis
van den B
Genechten
hoort van
van chris
zal Nieuw
spreekt in
9 juni j.l.
„Het Par
land“ van
tie van N
vlucht ge
lezen we
den, Al l
Men wee
maar hoog
zien trium
roept Pro
niet same
wij kunne
kan dat w
seeren? E
ruzie mak
brengt zo
het niet-
Schermerl
geduide
tisch socie
een P.S.E
niet bang
onhelder l
zij, de N
die ook h
te gaan v
noodig he
uit de lev
nisme“. A
ons volk
1940 zal
christelijk
oplossing
heden ge
der de on
Oproep d
Dr C. Be
Kraemer,
daareven
spraak, „
wil behoo
heid voor
hechte, re
ontplooi
wil men
heid-zijn,
omdat wij
de persoo
teit.“ De
maar ook
klassege
wing“, di
gegeven
onkerkelij
Amice,
dit alles
En toch
me zijn m
zoo ééntj
sche type
speling op
ven werd
waarmede
dat die m
— men k
G. Seven
spreken. I
prediking
deze hoog
heid, die
heid, dat
„het“ hun
we rusten
des te op
„De
me ligg
met bes
rijkste v
aard zo
mensch
goddeli
eenzelv